THE IRONY IN THE WORKS OF CREANGĂ AND I.L. CARAGIALE

Mirela Mladin
PhD student, University of Craiova

Abstract: This study is a comparative analysis between two classical writes from Romanian literature. Both of them explore irony in their works, but they explore different kinds of irony. Ion Creangă is best known for his „Amintiri din copilărie", a work in which he narrates stories from his childhood. This is a buildungsroman in which the author uses frequently irony but just to make jokes or to make fun of trouble. Ion Luca Caragiale is one oh the most satirical writers from Romanian literature. His irony is different from the irony Ion Creangă uses, meaning that Caragiale satirizes aspects from society or political life. „Momente și schițe"is a reference work in which the author presents and mocks wrongdoings who happened in Romanian society at the end of 19th century. So, the present analysis shows that this linguistic concept can have different uses and can express different idea.

Keywords: childhood, classical, irony, satirical, wrongdoing.

1. Introducere

„Ironia" reprezintă un concept lingvistic care poate fi utilizat în cadrul oricărei specii a celor trei genuri literare: tragedie, comedie, satiră, alegorie etc. În cadrul genurilor literare, aceasta poate fi privită ca intermediar între intenţia oamenilor şi rezultatele contrare. Referindu-ne la ironie în cadrul genurilor comic şi dramatic, putem afirma că ironia aici stă ascunsă în spatele acţiunii sau este rezultatul destinului ce joacă feste.

Conceptul de ironie a intrat în atenţia marilor eruditi încă din cele mai vechi timpuri. Trebuie să subliniem faptul că, încă de la început, acest construct lingvistic a fost strâns legat de ideea de disimulare, ipocrizie. O definiţie a acestui concept, strâns legată de ideea de disimulare, este dată de Quintilian, care în a sa *Artă oratorică*, definea ironia drept „procedeul […] de a spune contrariul a ceea ce vrei să se înţeleagă" (Quintilian 1974: 36). Linda Hutcheon spune că tocmai Quintilian a dat tonul acestui model de a lega ironia de termenul de *disimulatio* cu ideea de prefăcătorie şi înşelăciune, de unde reiese şi „caracterul ei moral suspect".

Anterior termenului *dissimulatio*, pentru conceptul de ironie s-a folosit termenul grecesc *eironia* în piesele lui Aristofan, aici ironia era folosită cu sensul de *a minţi, a spune lucruri neadevărate*. Mai târziu, *eironeia* apare în *Dialogurile* lui Platon, folosită cu sensul de simulare intenţionată, pe care autorul trebuie să o identifice. La Platon, ironia a fost utilizată pentru a se referi la dublul sens de viclenie. Aşadar, în *Dialogurile socratice* ale lui Platon, termenul era utilizat atât în sens peiorativ, cu sensul de *minciună*, dar şi pentru a se referi la capacitatea lui Socrate de a ascunde ceea ce vrea să însemne în realitate vorbele lui. Cert este faptul că, astăzi, referindu-ne la ambele sensuri ale ironie, inevitabil o asociem cu *Dialogurile* lui Platon şi implicit la figura lui Socrate, cel căruia i se asociază termenul *eironeia* ca fiind utilizat pentru prima dată.

Interesul nostru se îndreaptă către ironia percepută ca strategie discursivă la nivelul limbajului verbal în cadrul genurilor epic şi dramatic, prin intermediul textelor ce aparţin celor doi autori clasici din literatura română: Ion Creangă *(Amintiri din copilărie)* şi I. L. Caragiale *(Bacalaureat, Vizită...)*.

Caracterul ironic al operelor celor doi autori diferă în mod evident. Dacă în cazul operei *Amintiri din copilărie* autorul face haz de necaz pe seama năzdrăvăniilor lui Nică, în cazul schiţelor lui I. L. Caragiale, autorul este neînduplecat în ceea ce priveşte greşelile umane. Un alt punct comun în cadrul textelor celor doi autori îl reprezintă procesul educaţiei asupra tinerilor. Şi nu în ultimul

BDD-A29551 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:56 UTC)

rând, vom observa greşelile comise de adulţi, care ar trebui să reprezinte un model de urmat pentru cei tineri. Aici ne referim mai ales la textele ce îi aparţin celui de al doilea autor. Aşadar, vom analiza modul în care cei doi autori ironizează aspecte ale societăţii, pornind de la ironia mucalită specifică lui Ion Creangă şi până la ironia usturătoare specifică lui Caragiale.

Ironia umoristică în *Amintiri din copilărie*

Scriitor poporal, aşa cum l-a numit G. Călinescu, Ion Creangă este o apariţie unică în literatura română, nu prin tematica abordată, ci prin modul original în care prezintă viaţa şi personajele. Aşadar, avem de-a face cu un autor ce ne oferă o perspectivă diferită asupra vieţii, asupra întâmplărilor la care iau parte personajele sale şi nu în ultimul rând, un mod original de a trata toate aceste aspecte. Referindu-se la opera de maturitate a acestuia, *Amintiri din copilărie*, Nicolae Manolescu afirma că atunci: „când n-a mai avut un model folcloric, dar nici unul cult nemijlocit, cum ar fi memoriile şi autobiografiile la modă din Renaştere încoace, Creangă ar fi făcut saltul de la popular la cult pe <<cale spontană>>" (Manolescu 2008: 410).

Amintirile reprezintă o specie a genului epic în proză, în care autorul prezintă întâmplări personale sau impresii, aparţinând literaturii memorialistice. *Amintiri din copilărie* reprezintă opera de maturitate a lui Ion Creangă, care acum rememorează fapte din copilăria sa, însă prin ochii adultului în care s-a transformat odată cu trecerea timpului. Toate aceste întâmplări ce alcătuiesc un veritabil *bildungsroman*, devin momente de referinţă în conturarea copilului de odinioară, precum şi a „copilăriei copilului universal", după cum afirma G. Călinescu. Întâmplările lui Nică a lui Ştefan a Petrei sunt povestite cu un veritabil umor, având ca scop evoluţia personajului de pe vremea în care Nică spune despre el că: „începusem şi eu, drăgăliţă-Doamne, a mă ridica băieţaş la casa părinţilor mei" (Creangă 2009:27) şi până în momentul în care acesta se desprinde de familia sa, fiind nevoit să meargă la Seminarul de la Socola, fapt ce reprezintă ieşirea lui din tărâmul copilăriei.

Preocuparea pentru educaţia lui Nică reprezintă motivul multor discuţii ce se poartă între părinţii lui Nică, Smaranda îşi propune încă de la început ca fiul ei să aibă parte de o educaţie aparte şi pe tot parcursul textului se poate observa cum aceasta luptă să îşi îndeplinească visul de a-l vedea pe fiul ei preot. Tatăl însă, posedă o percepţie diferită, spunându-i femeii că: „Dac-ar fi să iasă toţi învăţaţi, după cum socoţi tu, n-ar mai ave cine să ne tragă ciubotele" (*ibidem*: 33). Aşadar, Smaranda are îndelungi discuţii cu soţul ei şi trebuie să lupte cu tenacitate pentru a-şi duce la bun sfârşit visul de a-l face pe Nică popă, fiind în stare să „toarcă-n furcă" pentru a învăţa băiatul ei carte. Tot în cadrul unei discuţii contradictorii bărbatul spune despre fiul lui că este: „o tigoare de băiat, cobăit şi leneş fără pereche. Dimineaţa, până-l scoli, îţi stupeşti sufletul. Cum îl scoli cere de mâncare. Cât îi mic, prinde muşte cu ceaslovul şi toată ziulica bate prundurile după scăldat, în loc să pască cei cârlani şi sa-mi deie ajutor la trebi, după cât îl ajută puterea" (*ibidem*). Mai mult decât atât, o învinovăţeşte pe Smaranda pentru comportamentul fiului, spunându-i acesteia: „Tu, cu şcoala ta, l-ai deprins cu năravi" (*ibidem*). Şi cum educaţia trebuie impulsionată prin orice mijloc, astfel au luat naştere Calul Bălan şi Sf. Nicolae. Părintele Ioan şi învăţătorul Vasile s-au gândit că elevii trebuie pedepsiţi atunci când nu învaţă sau când fac năzdrăvănii, aşa că fie erau poftiţi să încalece Calul Bălan, fie erau biciuiţi de Sf. Nicolae.

În ceea ce priveşte raportarea autorul la adresa lui, acesta este adesea ironic, lucru care se întâmplă şi în episodul în care ne relatează cum a pus stăpânire holera pe dânsul. Deşi în sat a fost multă lume secerată de această maladie, acest aspect nu l-a speriat pe Nică, aşa că el considera de bun augur să îi petreacă la cimitir pe cei seceraţi şi chiar să fure de-ale gurii din pomul mortului. Şi aşa Nică a ajuns să zacă, dar în cele din urmă, după ce a fost tratat cu leacuri băbeşti, holera a fost învinsă, deoarece: Lucrul rău nu piere cu una, cu două, după cum spune chiar el. După ce s-a însănătoşit, bineînţeles că Nică a fost gata să facă şi alte năzbâtii. Într-o altă secvenţă, autorul se autodescrie ca fiind: „cel mai bun de hârjoană şi slăvit de leneş; leneş fără pereche" (*ibidem*: 66), iar acest lucru este pus pe seama Smarandei despre care spune că: „după câtă minte avea, nu se îndura să mă mai trimită acum nici la o cofă de apă, numai să învăţ carte şi să mă fac popă" (*ibidem*). Aşadar, Smaranda pentru a-şi vedea fiul preot, era dispusă să îi lase acestuia tot timpul la dispoziţie

BDD-A29551 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:56 UTC)

pentru a se dedica întru totul studiului şi să nu îl mai solicite la nicio treabă gospodărească, oricât de minoră ar fi aceasta.

Un alt moment în care autorul se raportează ironic este cel în care ne împărtăşeşte credinţele Smarandei cu privire la superstiţiile din popor, de această dată nu se raportează la persoana lui, ci la a mamei despre care spune că era şi ea vestită pentru năzdrăvăniile ei şi atunci când ploaia se abătea asupra satului Humuleşti, aceasta rostea următoarele: „Ieşi, copile cu părul bălan, afară şi râde la soare, doar s-a îndrepta vremea" (*ibidem*: 44). Aici, naratorul intervine ironic şi afirmă că: „Ştia, vezi bine, soarele cu cine are de-a face" (*ibidem*) şi astfel norii erau alungaţi şi pe cer se ivea din nou soarele.

Într-un alt episod semnificativ, aflăm că Smaranda, ca orice mamă îngrijorată, încearcă la un moment dat să afle ce viitor îi este hărăzit fiului ei, astfel că autorul ne împărtăşeşte cum femeia a aflat de la babele care dau în bobi că Nică e: „plin de noroc, ca broasca de păr". Această comparaţie inedită ne face să credem că nici măcar autorul nu crede că i se pregăteşte un viitor strălucit, lucru susţinut şi prin intermediul vorbelor populare precum: „Decât codaş în oraş / Mai bine-n satul tău fruntaş". Aşadar, Nică nu prevede pentru el o carieră de succes, imaginându-şi că va fi cel mult unul dintre cei mai buni copii din câţi sunt în satul său.

În cadrul altei discuţii cu privire la trimiterea lui Nică la şcoală, tatăl consideră că acest lucru ar însemna o risipă de bani, întrucât: „Nu face băietul ista atâţia husăşi, cu straie cu tot" (*ibidem*: 35). Smaranda se apără, spunând că bărbatul nu ştie carte şi de aici şi incapacitatea lui de a o înţelege, mai mult, îi reproşează acestuia că a cheltuit banii, însă în educaţia lui Nică nu investeşte, iar în cele din urmă îl ocărăşte foarte aspru, spunându-i că: „Ai să te duci în fundul iadului, şi n-are cine te scoate, dacă nu te-ai sili să-ţi faci un băiat popă!" (*ibidem*).

David Creangă, tatăl Smarandei, încearcă să o împace pe biata femeie şi într-o zi de duminică soseşte şi le propune părinţilor să îl ia pe Nică şi să îl dea la şcoala din Broşteni, unde are să înveţe carte. David mărturiseşte că în zadar are capacitatea de a citi cărţile bisericeşti dacă nu ştie ce semnificaţie au cele citite. Şi pentru a fi şi mai convingător cu ginerele său, care oricum era împotriva ideii de a-l trimite pe Nică la şcoală, i se adresează în mod direct, spunându-i ca un om bătrân: „Nu-i rău, măi Ştefane, să ştie şi băietul tău oleacă de carte, nu numaidecât pentru popie, cum chiteşte Smaranda, că şi popia are multe năcăfale, e greu de purtat" (*ibidem*: 37). Bunicul mai adaugă la acestea: „Băietul văd că are ţiere de minte şi, numai după cât a învăţat, cântă şi citeşte cât se poate de bine" (*ibidem:* 38). Şi astfel visul Smarandei de a-l trimite la şcoală pe Nică s-a îndeplinit.

Numai că şcoala are şi ea exemplele ai pozitive, dar şi pe cele negative. Unul dintre elevii care pot fi consideraţi exemple pe care nu trebuie să le urmăm este Nică Oşlobanu, cel care, atunci când era ridicat în picioare să răspundă, îşi cerea iertare sub pretextul că şi-a pus prea mult mintea la contribuţie şi efectul îl constituie tocmai durerea de cap ce a pus stăpânire pe el. Doar că, într-una din zile reuşeşte să îl scoată din sărite pe bietul dascăl şi când este ridicat în picioare, „îi cade un urs mare din sân…nu de cei pe care-i joacă ursarii, ci de mămăligă" (*ibidem*: 67). Scos din sărite, dascălul afirmă: „Păcatele mele cele mari şi grele m-au aruncat aici, să învăţ nişte ţopârlani sălbatici!" (*ibidem*). Aşadar, numai destinul şi nişte păcate grele de-ale strămbunilor pot fi vinovate pentru toată lipsa de bun simţ de care a dat dovadă elevul prins cu „ursul" în sân. Dar cum orice faptă îşi are şi răsplata, şi dascălul îi dă o lecţie elevului, spunându-i: „Tu, moglanule de Oşlobene, te-ai face popă, ca tată-tău, când s-or pusnici toţi bivolii din Monastirea Neamţului!" (*ibidem*).

Bineînţeles că nu doar elevii pot fi categorisiţi ca exemple ce nu sunt demne de urmat, ci chiar şi şcoala, după cum susţine Creangă atunci când face referire la „fabrica de popi din Folticeni", căci aşa este numită instituţia menită să îi pregătească pe cei ce vor să devină slujitorii Domnului. Despre această instituţie autorul spune că: „era numai de mântuială; boii să iasă" (*ibidem*: 69). Aceste accente ironice ale autorului nu se opresc doar la adresa instituţiei şcolii, ci şi la adresa programei şcolare ce se pe baza pe memorarea unor noţiuni, greu de perceput pentru elevii vremii, despre care autorul spune că fie: „o duceau numai într-un muget, cetind până le perea

BDD-A29551 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:56 UTC)

vederea; la unia le umblau buzele parcă erau cuprinşi de pedepsie" (*ibidem*: 71). Iar când vine vorba de dascăli, Creangă nu face economie în ceea ce priveşte accentele ironice la adresa lor, spunând că: „turbare de cap şi frântură de limbă ca la aceşti nefericiţi dascăli, nu mi s-a mai dat a vede; cumplit meşteşug de tâmpenie!" (*ibidem*).

Acum că am văzut cum stă treaba cu dascălii, să vedem cum se prezintă elevii. De exemplu: colegul Davidică se pare că: „A murit, sărmanul, înainte de vreme, înecat cu pronumele conjunctive, peritu-e-ar fi numele să le peară, că au mâncat juvaier de flăcău" (*ibidem*). Deşi se raportează ironic la adresa colegilor săi, autorul pare să nu fie de partea celor care nu se au bine cu disciplinele şcolare, fapt susţinut de afirmaţia făcută la adresa colegului său Trosnea, cel care dormea cu gramatica sub nas: „Sărace, sărace! Nu eşti nici de zama ouălor; decât aşa, mai bine te făcea mă-ta un mânz şi te mâncau lupii" (*ibidem*: 75), îşi spunea Nică în sinea lui. Iar când vine vorba de efectele negative pe care le creează această disciplină, Trăsnea spune că: „i s-a înăcrit sufletul de dânsa" (*ibidem*). Mai mult decât atât, îi creează o stare de: „leşin la inimă…dracul s-o ieie! Cum pui mâna pe dânsa, îndată-ţi vine somn…" (*ibidem*). Când vine vorba de o disciplină greu de digerat, precum este gramatica limbii române, autorul spune că aceasta: „îţi esplică…până nu se mai înţelege nimică; adică făcute anume pentru copii, de se joacă cu dânsele, de uşoare ce sunt!" (*ibidem*: 72). Aşadar, toate aceste aspecte cu care se confruntă sistemul de educaţie din vremuri străvechi şi până în zilele noastre, sunt aspru criticate de autor prin intermediul unor afirmaţii ironice, fie la adresa şcolii ca instituţie, fie la adresa elevilor şi a disciplinelor ce promovau o duzină de elevi care aveau numai capacitatea de a memora informaţii.

Venind vremea să urmeze Seminarul de la Socola, Nică se arată foarte mâhnit de faptul că alţi colegi de-ai săi ce au renunţat la învăţătură încă mai „mănâncă pâne pe lângă părinţii lor" (*ibidem*: 89), iar el este nevoit să se îmbolnăvească de dorul mamei. Toate aceste lamentaţii nu au însă niciun efect asupra Smarandei, care este de neclintit, deoarece vrea să îşi vadă fiul preot cu orice preţ. Aşa că Nică, vrând-nevrând, este nevoit să pornească la drum, deşi afirmă cu o ciudă incomensurabilă că: „Preuţii noştri din sat n-au mai trepădat pe la Socola…Şi eu înşir atâtea şcoli: în Humuleşti, la Broşteni în creierii munţilor, în Neamţ, la Fălticeni, şi acum la Socola, pentru a căpăta voie să mă fac, ia, acolo, un popă prost, cu preuteasă şi copii" (*ibidem*: 90). Colegul său de suferinţă, Zaharia lui Gâtlan, afirmă şi el cu aceeaşi mâhnire în suflet că tocmai: „Când să-ţi petreci şi tu tinereţea, apucă-te de cărturărie; parcă are omul zece vieţi! Tot umblând noi din şcoală în şcoală, mai mult, ia, aşa <<de frunza frăsinelului>>, mâine, poimâine avem să ne trezim nişte babalâci gubavi şi oftigoşi – numai buni de făcut popi" (*ibidem*: 92). Însă, după cum spuneam, opiniile şi dorinţele lor nu erau luate în calcul, iar ei ajung într-o noapte la Socola, pentru a îndeplini visul părinţilor de a-i vedea oameni învăţaţi, şi nu numai, preoţi în adevăratul sens al cuvântului.

Bineînţeles că eforturile Smarandei de a-l trimite pe Nică la şcoală nu au rămas fără ecou, memorabil fiind în acest sens momentul în care Nică a cântat în ziua de Paşti *Îngerul a strigat*, moment în care toată lumea rămâne cu gura căscată, iar mamei îi venea să-l înghită de bucurie. În definitiv, important este că odrasla s-a lăsat pe mâna mamei şi şi-a dat silinţa spre a nu o dezamăgi, iar odată intrat la Seminarul de la Socola, doar un pas îl mai despărţea de momentul în care avea să devină preot şi astfel avea să se vadă şi răsplata tuturor eforturilor ce le-a depus Smaranda pentru a-şi vedea fiul preot.

În concluzie, se poate observa cum, pe tot parcursul textului, autorul se raportează ironic, fie la adresa lui, a mamei, a sistemului educaţional şi nu în ultimul rând, la adresa elevilor care se simt depăşiţi de disciplinele pe care sunt nevoiţi să le înveţe. În cazul operei *Amintiri din copilărie,* trebuie să subliniem faptul că ironia se află în strânsă legătură cu umorul, autorul dorind ca prin intermediul acestei imixtiuni să facă haz de necaz, scopul fiind acela de a menţine buna dispoziţie a cititorului. De multe ori, autorul empatizează cu semenii săi, pe seama cărora face haz de necaz, sperând că aceştia îşi vor îndrepta greşelile. Aşadar, putem conchide că în cadrul acestui text ironia are scopul de a îndrepta anumite greşeli umane, autorul sperând într-o schimbare a oamenilor şi implicit a societăţii.

BDD-A29551 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:56 UTC)

2. Ironia în cadrul schiţelor lui Caragiale

Momentele şi schiţele lui I. L. Caragiale au fost considerate de criticul Eugen Simion drept „capodopere de ironie" (Simion 2000: XIII). Tot el compara această operă cu o „formidabilă epopee a ironiei, cea mai importantă pe care a produs-o cultura românească" (*ibidem*). Avem de-a face aşadar cu opera unui un mare ironist, poate cel mai important din întreaga noastă literatură, deoarece nu consider că este exagerat să-l numim pe Caragiale tatăl ironiei pe tărâmul românesc.

Dacă în cazul lui Ion Creangă Smaranda reprezintă un părinte model atunci când vine vorba de preocuparea pentru educaţia fiului ei, dar şi a modului în care acest proces se desfăşoară, în cazul lui I. L. Caragiale, părinţii comit adesea greşeli când vine vorba de educaţia ce o oferă odraslelor lor, mai ales prin puterea propriului exemplu.

Schiţa *Bacalaureat* este un exemplu elocvent în acest sens, deoarece din această categorie face parte doamna Caliopi Georgescu, mama a trei băieţi dornici să se afirme în domeniul juridic, dorind să promoveze Facultatea de Drept. Dacă fiii cei mari ai doamnei Georgescu au reuşit să intre la această facultate, nu acelaşi lucru se poate spune despre mezinul familiei, Ovidiu. Acesta, deşi doreşte să se bucure de un rol social important, rol oferit de meseria de jurist, ca o mare ironie, el nu reuşeşte să promoveze examenul de Bacalaureat, tocmai din cauza faptului că nu stă bine la capitolul Morală, disciplină la care a reuşit să obţină numai nota trei. Şi astfel se naşte întrebarea: Cum va reuşi el să aplice legile, dacă este lipsit de principii morale? Însă de acest lucru se va ocupa madam Georgescu, întrucât ea, prin puterea propriului exemplu îl învaţă pe băiat lecţia traficului de influenţă în momentul în care apelează la un prieten al său pentru a vorbi cu domnul Popescu să îl promoveze pe băiat, dându-i nota şase. Pentru a fi convingătoare, doamna Georgescu se lamentează, afirmând că nu este posibil ca profesorul: „să îl persecute pe băiat, să-i zdrobească cariera" (Caragiale 2010: 203). Ba mai mult, şantajează emoţional personajul narator, spunându-i chiar că mezinul a fost în stare să îi spună că dacă va pierde un an, se va sinucide. Iată ce este în stare să facă distinsa doamnă pentru a le asigura băieţilor un viitor, tocmai prin încălcarea legii. Se poate desprinde de aici ideea că Ovidiu va înţelege foarte bine modul în care trebuie să aplice legile atunci când va deveni jurist.

În contrast evident cu personalitatea celor trei băieţi ai familiei Georgescu, ei poartă numele celor trei poeţi latini: Virgiliu, Horaţiu şi Ovidiu, reprezentanţi ai conştiinţei noastre sociale. Aşadar, prin această ironie onomastică se doreşte să se sublinieze contrastul dintre declinul societăţii la sfârşitul secolului al XIX-lea în contrast evident cu principiile morale ale umanităţii. Şi pentru a nu mai avea dubii în privinţa corectitudinii doamnei Georgescu sau pentru a nu fi tentaţi să credem că acesta a fost doar un caz particular, schiţa se încheie tocmai cu replica mamei ce afirmă că „am dat şi bacalaoriatul acesta!" (*ibidem*: 205).

Şi pentru că atenţia noastră este îndreptată către procesul de educaţie asupra copiilor, nu am putut să nu fac referire la schiţa *Vizită…*, operă care aduce în prim-plan educaţia precară primită de copii încă de la o vârstă fragedă. După cum bine ştim, Ionel Popescu reprezintă doar un caz particular de proastă educaţie ce o oferă mama copilului său. Atunci când vine vorba de educaţia oferită de părinţi copiilor, naratorul se raportează ironic la mamă şi la „părerile ei sănătoase în privinţa copiilor" (Caragiale 2010: 259). Totuşi, doamna Popescu consideră că îşi face datoria, întrucât afirmă că: „de când s-a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup de el; trebuie să-i fac educaţia. Şi nu ştiţi dvs. bărbaţii, cât timp îi ia unei femei educaţia unui copil, mai ales când mama nu vrea să-l lase fără educaţie" (*ibidem*). Aşadar, mama îşi dă silinţa, după cum chiar ea spune, însă probabil nu alege cel mai potrivit mod odată ce, atunci când face vreo prostie, îl ia în braţe pe micuţ şi îl sărută. Dacă ne-am putea opri doar la acest aspect, ar fi un lucru bun, însă mama comite şi alte greşeli, unele putând să o coste chiar viaţa micuţului. Ne referim aici la momentul în care Ionel fumează de faţă cu mama, iar aceasta se amuză pe seama acestui fapt, spunând că este foarte caraghios cu ţigara-n gură. Naratorul nostru pare foarte surprins de acest gest al femeii de a-i permite micuţului să fumeze, iar după un timp acesta leşină din cauza fumului de ţigară inhalat.

BDD-A29551 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:56 UTC)

Lipsa de politeţe a copilului este notată cu ironie de către narator, atunci când i se adresează cu apelativul „domnule maior”, după care îi reproşează că l-a avertizat că fumul de ţigară este dăunător, însă el nu a ascultat spusele sale. Acest text îşi propune să evidenţieze efectele dăunătoare pe care educaţia greşită din familie le are asupra comportamentului copilului, aducând drept argument o situaţie particulară prin intermediul căreia vrea să atragă atenţia asupra unor fapte generale. Pentru a reuşi acest lucru, Caragiale foloseşte drept arme ironia şi umorul, prin intermediul cărora critică defectele personajelor sale şi evidenţiază repercusiunile ce le poate avea educaţia asupra copiilor.

Concluzii

Am putut observa, aşadar, că în cadrul textelor aparţinând celor doi autori clasici ironia are întrebuinţări multiple. Dacă Ion Creangă folosea ironia ca mijloc de producere a bunei dispoziţii, făcând haz de necaz, fie pe seama lui, dar mai ales a situaţiilor în care se aflau semenii săi, în cazul lui I. L. Caragiale scopul folosirii acestui concept lingvistic era de a reliefa defectele umane. De asemenea, s-a mai putut observa ca temă comună pentru textele celor doi autori preocuparea pentru procesul educaţiei asupra copiilor. În acest sens, s-a putut observa că, pe de o parte Smaranda reprezenta un părinte model prin preocuparea ei pentru educaţia fiului său, în timp ce madam Popescu a cam dat greş prin educaţia pe care i-a oferit-o fiului ei. Mai putem concluziona şi faptul că ambii autori, prin intermediul ironiei, au dorit să scoată în evidenţă problemele cu care se confrunta societatea românească în secolul al XIX-lea: de la fabrica de popi din cadrul *Amintirilor* lui Ion Creangă şi până la dorinţa de a corupe un dascăl în vederea promovării unui elev mai puţin silitor sau educaţia precară oferită de unii părinţi odraslelor lor. Aşadar, toate aceste aspecte au reprezentat şi încă reprezintă probleme de actualitate pentru societatea românească, însă noi sperăm că prin intermediul acestor ecouri se va ajunge la o îndreptare a lor.

BIBLIOGRAPHY

Caragiale, I., L., *Momente şi schiţe. Nuvele şi povestiri*, Bucureşti, Editura Jurnalul Naţional, 2010

Creangă, Ion, *Amintiri din copilărie. Poveşti. Povestiri*, Bucureşti, Editura Jurnalul Naţional, 2009

Referinţe

Booth, Wayne, *A Rhetoric of Irony*, Chicago: University of Chicago Press, 1974.

Călinescu, George, 1993, Istoria literaturii române de la origini până în prezent, Craiova, Editura Vlad & Vlad.

Hutcheon, Linda, *Irony's Edge. The Theory and Politics of Irony*, Routledge, 1995.

Maiorescu, Titu, *În contra direcţiei de astăzi în cultura română,* Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 2005.

Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Piteşti, Editura Paralela 45, 2008.

Quintilian, *Arta oratorică*, Bucureşti, Editura Minerva, 1974.

Simion, Eugen, *I. L. Caragiale şi spiritul românesc*, prefaţă la I. L. Caragiale, *Opere*, Bucureşti, Univers Enciclopedic, 2000.

Vianu, Tudor, *Arta prozatorilor români*, Bucureşti, Editura Lider, 1996.

BDD-A29551 © 2019 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 20:53:56 UTC)